

О.О. КАШКАРОВ

Національний університет внутрішніх справ

УДК 343.52:657.422.4

ОБ'ЄКТ ЗЛОЧИНІВ, ЩО ПОСЯГАЮТЬ НА ВИПУСК І ОБІГ ЦІННИХ ПАПЕРІВ

Проаналізовані точки зору різних авторів щодо об'єкта злочинів, що посягають на випуск і обіг цінних паперів; надані пропозиції з удосконалення чинного кримінального законодавства.

Розвиток ринкових відносин у нашій державі нерозривно пов'язаний з формуванням і використанням нових економічних відносин і інститутів, які до початку 90-х років ХХ століття використовувалися рідко. Одним з таких інститутів є випуск та обіг цінних паперів, що зараз набуває все більшого поширення.

З появою і поширенням нових суспільних відносин виникають нові правопорушення і злочини. Так само обстоїть справа з випуском та обігом цінних паперів. Злочини, вчинені при випуску або обігу цінних паперів, представляють велику небезпеку для суспільства, тому що від цих діянь може постраждати велике коло суб'єктів, що господарюють, та фізичних осіб. У зв'язку з цим і необхідно звернути увагу на вивчення об'єкта злочинів, які посягають на випуск та обіг цінних паперів. Максимально точно визначення об'єкта злочинів дозволяє встановити, чи є діяння злочином, визначити ступінь і характер суспільно небезпечних наслідків злочину.

Одним із самих спірних питань в національній науці кримінального права є визначення поняття об'єкта злочину. Так проф. В.П. Смелянов вважає, що об'єктом злочину є сфери життєдіяльності людей [1, с.10]. Іншу думку щодо об'єкта злочину мають А.В. Пашковська, П.С. Матиневський і Б.С. Гавриш, які розуміють під об'єктом злочину соціально значимі цінності, інтереси, блага на які посягає особа [2, с.209]. Під об'єктом злочину слід розуміти цінності, а не абстрактні суспільні відносини [3, с.69], правове благо як визначена цінність [4, с.53]. Теорія визнання об'єкта злочину як суспільних відносин в науці кримінального права є найбільш поширеною, тому звертаючись до вивчення конкретного об'єкту злочину ми будемо додержуватися цієї теорії. Так само немає єдності поглядів і при класифікації об'єкта злочину.

Проблемам кримінально-правової охорони випуску та обігу цінних паперів присвячені роботи Б.В. Волженкіна, С. Нікуліна, В. Плохової, С.В. Русєвої, С.В. Максимова, Л.Д. Гаухмана, Н.О. Гугорової Л. Дорош, О.И.

Перепелюці, Д. Байрактарь, О.О. Дудорова, О. Сахарової та інших [5; 6].

Метою даної статті є встановлення об'єкта злочинів, які посягають на випуск і обіг цінних паперів.

КК України (ст.ст.199, 223 і 224) забезпечує охорону прав і законних інтересів інвесторів і емітентів від злочинних посягань. Під загальним об'єктом злочинів варто розуміти не всі суспільні відносини, а лише ті, які законодавець поставив під охорону кримінального законодавства. На підставі вищевикладеного можна зробити висновок, що загальним об'єктом злочинів, що посягають на випуск та обіг цінних паперів, є суспільні відносини, що забезпечують нормальне функціонування і розвиток економіки України, а так само інші, охоронювані кримінальним законом, суспільні відносини.

Родовим об'єктом злочину є об'єкт, що охоплює визначене коло тотожних або однорідних за своєю соціально-політичною й економічною сутністю суспільних відносин [7, с.85]. Як відомо, на підставі ознак родового об'єкта відбувається поділ Особливої частини КК на розділи. Таким чином, родовим об'єктом злочинів, які посягають на випуск та обіг цінних паперів, можна вважати суспільні відносини, що складаються в сфері господарської діяльності.

Видовий об'єкт злочину являє собою вхідну в родовий об'єкт групу однорідних суспільних відносин [8, с.89]. Виділення видового об'єкта дозволить нам більш чітко виділити із суспільних відносин, що складаються в сфері господарської діяльності безпосередньо ті, які пов'язані з випуском та обігом цінних паперів. Так, на нашу думку, видовим об'єктом злочинів, які посягають на випуск та обіг цінних паперів, є суспільні відносини по випуску і обігу грошей, державних і недержавних цінних паперів, іноземної валюти і квитків державної лотереї.

Під безпосереднім об'єктом варто розуміти ті конкретні суспільні відносини, що поставлені законодавцем під охорону визначеної статті Особливої частини КК і яким завжди заподіюється шкода злочином [9, с.99]. У юридич-

чий літературі дається декілька визначень безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.199 КК України. Так, В.Б. Харченко вважає, що безпосереднім об'єктом даного злочину є кредитно-фінансова система України і належне здійснення господарської діяльності в Україні [10, с.232]. Н.О. Гуторова під безпосереднім об'єктом аналізованого складу розуміє суспільні відносини в сфері регулювання грошового обігу, валютного регулювання і валютного контролю [11, с.6]. Автори науково-практичного коментарю КК України за редакцією М.І. Мельника і М.І. Хавронюка, відзначають, що безпосереднім об'єктом даного злочину є встановлений законом порядок формування і функціонування грошової системи України як частини економічної системи держави [12, с.541]. На думку авторів науково-практичного коментарю КК України за редакцією В.В. Сташиса і В.Я. Ташля, безпосереднім об'єктом є відносини в сфері кредитно-грошової системи України, а також інших держав у випадку підробки їхньої валюти [13, с.528].

Вказані вчені під безпосереднім об'єктом злочину передбаченого ст.199 КК України розуміють суспільні відносини які складаються у сфері грошового обігу. Але, на нашу думку, при визначенні безпосереднього об'єкта даного складу необхідно звертати увагу на всі предмети злочину, що передбачені в статті 199 КК України. Їх перелік зумовлює висновок про те, що безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст.199 КК України, можна вважати конкретні суспільні відносини, що забезпечують монополію держави на випуск та обіг:

- національної валюти;
- іноземної валюти;
- державних цінних паперів;
- квитків державної лотереї.

При аналізі безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.223 КК України, автори вище вказаних наукових праць не звертали увагу на форму розміщення цінних паперів. На нашу думку, вказівка форми випуску цінного папера є обов'язковим елементом при визначенні об'єкта аналізованого складу, тому що це дозволить відмежувати адміністративний делікт від кримінально карного діяння.

При визначенні безпосереднього об'єкта злочину, передбаченого ст.223 КК України, варто враховувати особливості конструкції даної норми, тому що в ній утримуються два різних складу злочину. Ч.1 ст.223 КК України передбачає відповідальність за незаконний випуск цінних паперів, а ч.2. ст.223 КК України - відповідальність за внесення змін у документи, надані для реєстрації цінних паперів. Так, на нашу думку, безпосереднім об'єктом ч.1 ст.223 КК України є конкретні суспільні відносини, встановлені законодавством, що складаються в процесі первинного випуску (емісії) цінних паперів у відкритій формі. Безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ч.2 ст.223 КК України, є конкретні суспільні відносини, які складаються у встановленому законом порядку подачі документів для реєстрації випуску емісійних цінних па-

перів.

Безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст.224 КК України, є конкретні суспільні відносини в сфері випуску та обігу недержавних цінних паперів суб'єктами, які мають на те право.

Додатковим об'єктом аналізованих злочинів є право власності інвесторів, тому що цінні папери надають визначені права, а у випадках їхньої підробки дані права не надаються, а також авторитет державних органів, на які покладені повноваження по контролю за ринком цінних паперів України й авторитет суб'єктів, що господарюють, які проводять випуск або видачу цінних паперів, тому що в даному випадку підривається довіра до їхньої господарської діяльності.

Факультативним об'єктом злочину, передбаченого ст.223 КК України, є податкова система України у випадку, коли суб'єкт злочину умисно занижує сумарну номінальну вартість цінних паперів. Так пп. "ч" п.17 Положення ДКЦІФР "Про порядок реєстрації випуску акцій і облігацій підприємств та інформації про їх емісію" від 12.02.1998 р., № 36 передбачає, що одним з документів, які подаються до реєстраційного органу, є копія платіжного доручення про сплату державного мита до місцевого бюджету, за місцем державної реєстрації відкритого акціонерного товариства, у розмірі 0,1 відсотка сумарної номінальної вартості акцій, на які планується здійснити підписку, за реєстрацію інформації про емісію цінних паперів [14].

На підставі вище викладеного можна зробити висновок, що визначення об'єкта аналізованих злочинів відіграє важливе практичне і теоретичне значення при кваліфікації діянь, які посягають на випуск та обіг цінних паперів. Наявність у диспозиції ч.1 ст.223 КК України відкритої форми випуску цінних паперів обмежує об'єкт кримінально правової охорони, тому що існує і закрита форма випуску цінних паперів, яка в сучасних умовах набула поширеного значення. Так само необігрунтованим, на нашу думку, є виділення законодавцем таких об'єктів кримінально-правової охорони, як державні і недержавні цінні папери. Ми вважаємо, що необхідно виключити з диспозиції ст.199 КК України поняття "державні цінні папери", а з диспозиції ст.224 КК України "недержавні цінні папери" і створити єдину норму, що буде забезпечувати кримінально-правову охорону цінних паперів.

Дана стаття може бути використана при вивченні об'єктивних ознак аналізованих вище складів злочину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Емельянов В.П. Понятие объекта преступления в уголовно-правовой науке // Право і безпека. –2002. –№ 4. – С.7-11.
2. Курс уголовного права: Общая часть. –Т.1. Учение о преступлении: Учебник /Люд ред. Н.Ф. Кузнецовой. – М.: «Зерцало-М», 2002. –624 с.
3. Кримінальне право України: Загальна частина:

Підручник / Андрусів Г.В., Андрушко П.П., Лихова С.Я. та ін.: За ред. П.С. Матишевського та ін. –К.: Інком Інтер, 1997. –512 с.

4. Гавриш С.Б. Уголовно-правовая охрана природной среды Украины: Проблемы теории и развитие законодательства. –Х.: Основа, 1994. –640 с.

5. Волженкин Б.В. Преступления в сфере экономической деятельности. –СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. –641 с.

6. Дудоров О.О. Злочини у сфері господарської діяльності: Кримінально права характеристика: Монографія. –К.: Юридична практика, 2003. –924с.

7. Тацій В.Я. Объект и предмет преступления в советском уголовном праве. –Х.: Виша шк., 1988. –198 с.

8. Уголовное право Российской Федерации: -В 2-х т. - Т.1. Общая часть: Учебник /Под ред. Л.В. Иногамовой-Хергай. –М.: ИНФРА-М, 2002. –384 с.

9. Кримінальне право України: Загальна частина: Підручник /Під ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я.

Тація. –Харків-Київ: Ін Юре, 2002. –416 с.

10. Харченко В.Б. Уголовное право Украины: Общая и Особенная части: Новое законодательство в вопросах и ответах. –К.: Атіка, 2002. –288 с.

11. Гуторова Н.А. Преступления в сфере хозяйственной деятельности: Раздел VII Особенной части Уголовного кодекса Украины с научно-практическим комментарием. –Х.: Одиссей, 2003. –256 с.

12. Научно-практический комментарий Уголовного кодекса Украины от 5.04.2001 г. /Под ред. Н.И. Мельника, Н.И. Хавронюка. –К.: Канон, А.С.К., 2002. –1216 с.

13. Кримінальний кодекс України: Науково-практичний коментар /За заг. ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація. –К.: Видавничий Дім "Ін Юре", 2003. –1196 с.

14. Положення ДКЦПФР "Про порядок реєстрації випуску акцій і облігацій підприємств та інформації про їх емісію" від 12.02. 1998 р., № 36.

Надійшла до редакції 13.06.2004

КАШКАРОВ А.А. ОБЪЕКТ ПРЕСТУПЛЕНИЙ, ПОСЯГАЮЩИХ НА ВЫПУСК И ОБРАЩЕНИЕ ЦЕННЫХ БУМАГ

Проанализированы точки зрения разных авторов на объект преступлений, которые посягают на выпуск и обращение ценных бумаг; представлены предложения по усовершенствованию действующего уголовного законодательства.

KASHKAROV A.A. OBJECT OF CRIMES WHICH ENCROACH ON RELEASE AND THE REFERENCE OF SECURITIES

The points of view of different authors on object of crimes which encroach on release and the reference of securities are analyzed; offers on improvement of working criminal legislation are submitted.

О.М. КЛЮЄВ

канд. юрид. наук

Національний університет внутрішніх справ

УДК 343.85

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВИДІВ ПРОФІЛАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ

Надано аналіз загально-соціальної, спеціальної та індивідуальної профілактики правопорушень.

Світовий та вітчизняний досвід вказують, що найбільш перспективним заходом у боротьбі із правопорушеннями є профілактика, що передбачає не покарання, а насамперед удосконалення умов життєдіяльності людей та їх виховання. Суспільство значно більше зацікавлено в недопущенні правопорушення, ніж у подальшому покаранні винних. Профілактика правопорушень повністю

відповідає поняттям соціальної справедливості, тому що рівень розвитку системи її соціальних заходів визначає рівень гуманізації права, межі насичення його виховними елементами і межі застосування карних елементів. Більш того, профілактику правопорушень визнано одним з пріоритетних напрямів діяльності правоохоронних органів України, зокрема органів внутрішніх справ. Так, Ука-